

TRANSFORMAR ELS MATERIALS

Alfaro, convulsions i minerals

Andreu Alfaro, a hores d'ara, té entre mans uns quants projectes. Un d'ells: la il·lustració del pròxim llibre de Raimon. Els altres, com el de Raimon, són antigues obsessions. D'això hem parlat, d'obsessions.

Miquel Alberola

Andreu Alfaro, escultor. Llicenciat en el carrer, en la universitat popular: les assignatures de la supervivència. Un dia, fa molts anys, treballant en l'escorxador, entre fetges, budells i qualls de sang, probablement va concebre un art essencial i va abandonar la ganiveta. És a partir d'ací que se submergeix en l'estudi dels llenguatges, la filologia de les matèries. De fet, Alfaro domina un grapat d'idiomes: el del ferro, el de la fusta, el del marbre, la pedra, l'acer inoxi-

dable...molts. La conversa s'obri com les seues escultures, s'estén com unes ales de ploma metàl·lica: s'enlaira amb incisives referències a la vida.

—*La primera exposició que vas fer, ¿va ser al cinema Olympia?*

—Home... sí, tens raó. ¿Ho has trobat tu això? No, tu no ho has trobat. Tu ho has tret d'un interview que em van fer. Allò va aparèixer al diari *El Mercantil*... Ho recorde vagament. Recorde que a la porta del cinema, dalt, hi havia una reproducció del di-

buiu que jo havia fet. Era com una espècie de rus —el dia que el trobaré, segurament no serà com jo te l'explique— amb aquell barret que porten els cosacs, amb botes, com si corre-gués... Va ser un premi que donaven als que ho feien bé i un altre per a nans: segurament els va fer gràcia el meu.

—¿Quants anys tenies a tot això?

—Uns set o vuit.

—I aquella afició a l'art, un carnisser d'aquella època, ¿com la va adquirir?

—Sóc encara un carnisser que ha pujat molt. Això ja ho diu Fuster; la meua universitat ha estat l'escorxador. I és la millor que hauria pogut tenir mai.

—¿És cert que vas accedir a l'art a través d'aquella situació de tanta gana en què els pintors anaven a la teua carnisseria i bescanviaven una quarta de magre per un llenç?

—No era exactament així, el que passa és que no pagaven i mon pare ho arreglava amb un quadret, perquè tenia afecció a això del quadret. Alguna de les coses que tenia mon pare, sobretot de més interès, eren de Cunat, un pintor encara sense descobrir i jo trobe que molt interessant. Jo sí que el recorde que anava per allí i se'n duia algun paquetet de carn. Clar, tenint en compte el que valia la carn i el que guanyava aleshores un pintor sense èxit, doncs... La vida era molt dura, fins i tot ho va ser, encara que abans, per a un dels més grans pintors de València, com Pinazo.

—¿N'hi passaven molts, de pintors per la carnisseria?

—Prou, prou perquè mon pare sempre tingué —heretà de l'avi que tenia una gran personalitat— una gran afició per la pintura i la cultura. L'avi era molt amic, per exemple, de Blasco Ibáñez, Sorolla, Benlliure, i sobretot dels toreros Belmonte, Jose-lito, Granero...

—¿Era blasquista?

—¡Tota la família! Anaven al rosari de l'aurora a desfer-lo, clar. De l'avi m'han contat anècdotes —no sé si certes o no— molt fortes: quan passava per la plaça de la Mare de Déu tirava una escopinada. Ja saps tu que el blasquisme tenia aquella vessant anticlerical. Era un home que nascut orfe va aconseguir, amb el negoci de la carn, ser una gran personalitat a la ciutat de València.

—Un tio teu va ser un dels fundadors del Partit Autonomista, ¿no?

—No, fundador no. Va ser cofundador de tot allò, però al final de

la seua vida política —per coses que jo he sentit o m'han contat— s'hi va apartar. Mon tio va ser un socialdemòcrata, per dir-ho d'alguna forma, un poc més socialista que els d'ara.

—¿I què has heretat tu de tot allò?

—Jo, a nivell ideològic, poques coses, perquè són coses més o menys visceralment de l'època i jo encara era un xiquet. A més, com mon tio Vicent, jo havia llegit un poc més que la família i em vaig adonar que no era exactament això el que podia canviar la societat. Però sempre em queda l'admiració per la intel·ligència i el laïcisme. Vaig tenir la sort d'anar a l'escola abans i en tota l'època de guerra a la Institució Lliure d'Ensenyança, on l'educació era laica.

—Però, tu anaves a classe després d'haver-te guanyat el jornal...

—A casa, la idea que hi havia era que per a viure, la faena més important que existia era la carnisseria i el negoci del pare. Això feia que mon pare, per educar-me i fer-me un home de demà, pensàs que el més important era que m'alçàs del llit a les quatre de la matinada. Cosa que jo encara no acabe d'entendre. Mon pare em feia anar a una porquera que tenia a Tavernes Blanques a donar de menjar als porcs, i, quan acabava, havia de tornar a València per a anar a escola. Ara, tot allò em sembla un poc salvatge, però crec que m'ha servit per a tenir una certa capacitat d'afrontar les adversitats i tenir els peus a terra.

—Et vas ensenyar a guanyar-te la vida.

—Jo sempre m'he l'he guanyada, perquè mai no he cregut que anava a ser artista, i me l'he guanyada bé: sofrir, sofrir fam, jo, mai en la vida. Quan em vaig deixar la carn, em vaig dedicar a fer publicitat amb uns quants amics.

—En aquella època de guerra, un dia, passejant per la cafeteria Balanzà, vas descobrir el sexe.

—Jo vaig pujar a uns «parapetos» que hi havia per a resguardar les cristalleries de la cafeteria, i per dalt d'allò vaig veure els milicians amb les putes, com es tiraven mà. No sé si arribaven a fer-se un «polvo» sota la taula, però a punt estaven.

—Un dels professors que vas tenir era un capellà que sovintejava els programes dels teatres Apolo i Russafa, ¿no?

—Quan varen fer *La cotorra del mercat*, jo recorde que quan tots estàvem asseguts a la classe, va preguntar ¿qui ha vist *La Cotorra del mercat?*, i

un company es va alçar i va dir ¡Don Ismael, jo l'he vista! ¡Suspès!, va dir el capellà. Es coneix que l'havia vista i no li havia agradat. Després m'han dit que el van veure ballant al balneari de Cofrents. ¡Aquell, sí!... ¡ah! i una altra cosa fantàstica: ell feia anar molt poques voltes a missa —no n'era un entusiasta: no resava en classe ni res—, com a molt, ens portava a Santo Tomàs de Villanueva, aquella fabriqueta de capellans d'esquerres que hi havia al carrer del Pintor Sorolla, davant l'escola. Un dia baixà don Josep Espasa i ens tirà a tots perquè don Ismael, d'escolà, portava un gos llop.

—No vas tenir molta relació amb els capellans.

—No, perquè a ma casa no es gastava això. A mon pare, en acabar-se la guerra, no el deixaven ni vendre carn perquè era «rojo». Mon pare era un home espavilat i treballador, en fi, es va fer una xicoteta fortuna de l'època... Això que després ha dit el Lluch de «¡Sí, Alfaro és fill de carnisser, però de carnisser ric!», no és tan cert. Quan va morir mon pare vaig saber que no era tan ric.

—¿Com passes a dedicar-te a això que fas ara?

—Molt lentament. En realitat, jo

«Sóc encara un carnisser que ha pujat molt».

d'altres per a contar o expressar allò que un vol dir. Jo no crec que en la càrrega sentimental del material com a expressió del que diu l'artista: l'artista ha de transformar el material en un mitjà de llenguatge per comunicar als altres.

—*¿El ferro és, per exemple, l'expressió ideal del teu sentiment artístic?*

—No, n'és un més. És, potser, el que més he treballat últimament, però ara mateix he fet unes coses cromades i polides d'acer inoxidable. A mi, de tota manera, el material que més m'agrada és el marbre.

—*Amb la reconversió dels Alts Forns de Sagunt, ¿se t'ha acabat el material?*

—No sé, jo pense que encara estan fent alguna coseta, ¿no? Però s'ha promès molt, s'ha promès molt... Jo, el ferro, el compre als magatzems de per ací, ¡eh!, no he anat mai a carregar allà.

—*¿En quantes ciutats no hi ha obra teua?*

—En moltes, ¡home! Mira, jo he parlat moltes voltes de l'internacionalisme —ací, tots som internacionals—; els artistes tots són internacionals. Qualsevol coseta que fan, immediatament, la publiquen i que quede clar... Els *curriculum vitae* són una de les coses més coentes que hi ha en la història de l'art dels últims quaranta anys: hi posen, fins i tot, quan van a pixar al wàter, poc més o menys. Jo, últimament, intente no posar res, però després ve el marxant i m'obliga, d'alguna manera. Obra meua, n'hi ha en deu o dotze ciutats d'Alemanya i res més...

—*I a Andora...*

—I a Andorra, sí. I escultures meues, en col·leccions, sí que n'hi ha per tot Europa i a Nova York i a Los Angeles i a San Francisco... Però això d'obra gran, només a Alemanya i a Espanya. S'ha exagerat massa.

—*¿Per què vols sempre ubicar les teues obres a l'aire lliure?*

—Mira, de tot hi ha. A mi em va sorprendre molt fer una exposició en un local tancat, gran, perquè l'escultura es converteix en una cosa molt teatral i escenogràfica. L'aire lliure, el que té —i em sembla molt interessant— és tota la problemàtica de l'encàrrec: els arquitectes s'havien acostumat a fer coses que no eren visibles pels quatre costats; l'urbanisme s'havia quedat mot limitat perquè no es feien places ni monuments. L'encàr-

no sóc un professional fins fa uns quinze anys o vint... Jo, vendre, no venia res: algun dibuix... Tots em deien que per què havia de fer aquestes coses si dibuixava tan bé. Jo he tingut la sort que m'han pagat bé sempre. Jo m'enfronto a la gent —he hagut d'agafar en l'escorxador un tío del coll perquè em pagàs—, i això et fa conèixer la gent que va a comprar.

—*¿I allò del Grup Parpalló?*

—Mira, ací damunt hi ha una tesi sobre el tema que m'han dut perquè jo diga què em pareix. Allò del Grup Parpalló, si penses bé, bé, bé, no va ser quasi res. El que passa és que en aquesta ciutat, en el món de la cultura, qualsevol coseta que fas, com no s'ha fet mai res, es mitifica. ¿Gent important en el grup? Encara no hem tingut, quasi, cap artista —ni Sorolla— que siga important per a la història de l'art dels segles dinou i vint. Siguem sincers i mesurem les coses com són. Després, aquesta ciutat tampoc no ha volgut. La societat, allò que en diríem la burgesia, no s'ha gastat un duro per la cultura: no els ha importat un rave. Ni als burgesos —si és que n'hi ha— ni als polítics. Ací tots parlen de cultura i se'ls ompli la boca, però a l'hora de la veritat, si

vols canviar alguna cosa, tens en l'oposició a tot déu.

—*I si no hi ha burgesia, ¿què hi ha?*

—No sé, hi ha uns senyors que en un moment donat tenen més duros que altres, però això canvia i el que tenia tants duros passa el temps i ja no en té cap. No hi ha ningú amb els duros suficients per aguantar i continuar sent durant generacions, tenir poder, manar. En aquesta societat el que hi ha són senyors que van a Madrid, demanen poder, els el passen... Encara ara, amb l'autonomia, sembla, que Madrid té un pes molt fort. Hauran de passar molts anys.

—*¿Però va «per bon camí?»?*

—No sé si va per bon camí, però va per un camí millor que l'anterior, que és diferent. Per bon camí no va, el que passa és que si tot el que s'ha fet ens ho haguessen oferit el 1975, hauríem firmat immediatament. S'està fent el mínim del que nosaltres pensàvem que es podia fer.

—*¿Com et vas decantar pel ferro, com a suport de la teua obra?*

—Al principi, no tenia una noció clara de per què agarrava una llanda o un ferro: ho triava d'una manera, jo diria, biològica. Ara, sí. Ara hi ha mitjans que són més adequats que no

rec tornarà a suscitar la creativitat i l'originalitat perquè l'artista es pren molt seriosament el seu treball: sap que la seua escultura tindrà una vida, i haurà de preocupar-se del lloc on va i la gent hi passejarà. Això t'obliga a canviar els esquemes. No pots anar allà i deixar caure l'escultura, perquè l'escultura ha de tenir una sèrie de funcionalitats. I això obliga, i l'obligació estimula la creació.

—*Quan vas acabar l'escultura d'Ausiàs March per a l'Ajuntament de València, vas dir que no tornaries a fer res per a València...*

—Ací hi ha la idea que sóc l'escultor del PSOE, i el que passa és que jo interesse al PSOE, com els interessen altres persones. Al cap i a la fi, mai no s'havia interessat ningú per nosaltres, els que ens dedicàvem a això de la cultura. Mentre el PSOE farà, en matèria cultural, les coses que joc crec que són importants per al meu país, jo ajudaré a dur-les endavant. Preferesc, en comptes d'anar a la tertúlia a enfadar-me cada dia i dir com ho fan de malament, que, d'altra banda, no en tinc temps, intervenir i fer alguna cosa que valga la pena per aquesta ciutat. I ara mateix hi ha una sèrie de projectes que crec que són importants: no m'automarginaré dient que malament açò, que malament allò; dient que ho farem millor d'ací a quaranta anys...

A mi, el que em queda per viure són els anys que em queden i vull fer-ho ara: és una ocasió històrica. Estic fart que la gent pense que vaig a demanar les coses, quan és a mi a qui vénen a demanar-les. Les obres que té el conseller de Cultura a la Conselleria són prestades —des de l'escultura fins als papers— i m'ho tornarà el dia que se n'anirà. Varen ser les condicions que jo vaig posar. Hi ha molta gent que va allí i pensa ¡mira, ja n'ha col·locada una altra! Vulga jo o no, m'he convertit en protagonista: faça el que faça. Estic una mica fart d'enveges i d'estupideses, però mai no perdre l'esperança.

—*Abans hem parlat de Sorolla. ¿En l'art continua tan viu Sorolla com en la literatura i la política Blasco Ibáñez?*

—Això que em preguntes no és fàcil. És difícil, perquè això és fer crítica, i crítica massa seriosa... Jo crec que sí. L'obra de Blasco té més daltabaixos, però té quatre o cinc novel·les importants en la literatura d'aquest segle, tot i que la seua obra és molt desigual. En Sorolla hi ha més quantitat d'obra que té interès. L'art de So-

rolla, avui no té cap influència, de forma directa almenys. Jo crec que Pinazo tindrà molta més influència, quan es descobrirà, en la joventut i, fins i tot a nivell internacional. Sorolla és un pintor amable; i Pinazo és un innovador torturat, amb un drama interior.

—*¿Quin discurs vas fer en el Premi Catalònia que tothom s'ha tirat les mans al cap?*

—No, és que els diaris sempre busquen la notícia, i això és un símptoma localitzable en tota la societat marcada pel franquisme: tots hem estat educats en el franquisme. Ací, per exemple, sempre voldran un govern fort i no un govern format per diferents partits: que un partit mane de veritat i els altres siguen una merda; hi ha la idea que manar és allò que va fer Franco. El periodisme està encara en una fase en què la informació no és tan important com la notícia, ¡després de tants anys de censura! Però quasi sempre és la societat que formem tots nosaltres la major culpable d'aquestes notícies. En el premi que tu dius ha passat això. Jo he dit la meua opinió al públic, al jurat i als organitzadors. Crec que el premi és sorprenent, possiblement perquè sóc ingenu i lumpen en alguns aspectes, però no deixo de tenir sentit comú. El fet que porten un jurat internacional no vol dir que les persones tinguen alguna excepcionalitat com a jurat, l'única cosa internacional és que utilitzen una llengua que no és la teua, i en totes les llengües es poden dir bajanades.

Jo vaig dir que el Premi Catalònia no podia ser un reflex d'uns altres premis que hi ha a Europa sobre la il·lustració, que han de tenir personalitat pròpia. I em sembla absurd que tot allò que tingués un mínim «tufo» a modernitat es desdenyàs: sembla que estàvem en el segle XIX. I, clar, la gent que aspirava al premi ja acudia amb treballs que el patró dels premis imposava. En aquells premis no hi ha imaginació.

—*¿Què penses tu d'això de la postmodernitat?*

—La postmodernitat és el producte de l'esgotament de la novetat. Com a actitud personal, podia tenir un cert interès; com a col·lectiva —com a moda—, es converteix en una cosa prou vulgar. Descobrir ara que la història és la mare de la creació... ho ha estat sempre. Ja ho havia dit D'Ors: «Allò que no és còpia, és plagiat». No s'ha fet res sense antecedents —això ho saben tots—; ara, convertir això

en una doctrina, en una espècie de dogma i fer de la història un repertori d'estils del qual tires mà segons el moment i la moda, això és molt vulgar.

—*Amb Henry Moore, ¿què ha mort?*

—Un gran artesà de la matèria de l'escultura. Jo no sóc un gran enamorat de l'obra de Moore, però m'ha in-

Ací hi ha la idea que sóc l'escultor del PSOE, i el que passa és que jo interesse al PSOE, com els interessen altres persones.

teressat molt com treballava. Quan parlàvem abans de copiar, l'única cosa que s'ha de copiar és el pensament de la gent, que és el més difícil, però no el llenguatge. Això, el Goethe ho deia d'una altra manera: «Hi ha uns que copien i se'ls nota; i n'hi ha uns altres que copien i no se'ls nota: els últims són els creadors». Els creadors mai no copien la superfície, sinó el pensament. En aquest sentit, a mi m'ha interessat molt Moore per la forma com treballava la matèria. Ell sabia la diferència que hi havia entre un tros de pedra i un tros de fusta com a mitjà de comunicació: això, hi ha molt pocs escultors que ho sàprien.

—*Al llarg de la conversa has fet incisives referències a Goethe, als setanta-cinc anys, anava molt mogut sexualment, ¿no?*

—Tota la vida va anar mogut: era un alemany atípic.

—*¿Tenia el mateix vitalisme intel·lectual que sexual?*

—Jo crec que les seues motivacions

sexuals li van servir molt per a les literàries. Hi ha qui diu ¡Pare, inspira'm!, i ell s'inspirava en l'amor per alguna dona, que era al capdavant, la forma elegant de portar-la al catre.

—*He vist que tens a les prestatgeries El valencianisme polític d'Alfons Cucó i fa la impressió que està molt consultat...*

algun diari ha mamprès contra Tomàs Llorens?

—La premsa no en té la culpa. Ja hem al·ludit a l'afició per la notícia que hi ha en el gremi. Les notícies que es donen es donen perquè algú les filtra... qui siga. Algú ha donat l'ordre.

—*Però el to és molt dur...*

—És dur quan et toquen a tu. A mi m'han insultat diverses voltes, i jo mai no he contestat. Ací hi ha dues formes d'actuar: o fas la polèmica o ho deixes córrer perquè qui ho escriu, o més bé, qui ho dicta, per desgràcia per a ell, no pot fer-te mal. El to respon a l'enveja i misèria d'aquesta ciutat. El projecte que s'està discutint només té un beneficiari: la societat, i en el fons, els artistes. Si això no ho fem ara, no es farà mai. Tenim la sort que tenim un conseller que li dóna per fer aquestes coses, perquè no en té cap obligació: ni política.

—*¿De quants milions és l'últim premi que t'han donat? ¿Cinquanta?*

—Nooo, no tants, no tants perquè, a més, jo no ho cobre tot: també cobra el meu marxant. Va ser un concurs que hi hagué a Frankfurt, al qual jo vaig concórrer i vaig guanyar. Això vol dir que m'han do-

nat a fer l'escultura —que ja està feta— i això.

—*Però això, ¿quants diners són?*

—Quatre-cents mil marcs.

—*En duros...*

—Calcula... dos per sis... doncs, uns vint milions de pessetes.

—*¿Són diners!*

—Sí, està bé. Comparat amb el que he cobrat ací als valencians, prou bé. Perquè ací, de seguida Maria Consuelo va dir que era el moment de «los Países Catalanes» i noséque i noséquantos i els milions que havia costat... I ningú no sap ni què val un metre d'acer inoxidable. Ningú no sap que l'escultura d'Ausiàs March val més diners que no vaig cobrar.

—*I, ¿quant val un metre d'acer inoxidable?*

—Un metre d'acer inoxidable de quinze centímetres per quinze, per cinc de grossària... doncs jo crec que val sis o set mil pessetes. I els tubets que has vist del Bimil·lenari de Torto-

sa, això val dues mil pessetes el metre. A mi ningú no m'ha preguntat ací qui m'ha encarregat l'escultura de Frankfurt, si la socialdemocràcia o els demòcrata-cristians: en aquell país els diners són dels ciutadans, no del partit que mana. Ací, quan t'encarreguen una escultura, tothom pregunta qui te l'ha encarregada; i els ajuntaments són institucions de les ciutats, no del PSOE. Són els gestors del poble que els ha votat i dels diners del poble. A Alemanya tenen molt clar que l'escultura és d'ells i no dels ajuntaments. Ací pensen que les escultures les encarrega el PSOE al senyor Alfaro, i el senyor Alfaro, el volen tenir allà al Consell perquè done prestigi, perquè a mi el PSOE no em dóna cap prestigi. Això vol dir que estem educats en el franquisme.

—*Ara, estàs preparant un parell d'exposicions, ¿no?*

—Sí, una a París i una a Frankfurt. La de Frankfurt te la puc explicar; l'altra, encara no. Per a l'hivern del 87 prepare una exposició sobre Goethe. A mi m'interessa Goethe de fa molts anys —n'hem parlat molt—, encara que no convenç massa Fuster per la idea de senyoret «follaor». Ningú no ha fet una crítica més dura dels alemanys que Goethe. Goethe i Schiller es van ajuntar un dia i arribaren a la conclusió que per a fer un país, una nació, haviem de fer un teatre nacional, i el feren; i això, per a mi, és com un miracle.

—*¿Són moltes escultures?*

—Hi haurà més de cinquanta obres que estic fent des de 1980. Vull posar fins i fot totes les amants que va tenir —les que es coneixen, clar—, tot això.

—*Si feies una escultura de Fuster, ¿com seria?*

—Jo en vaig fer una en l'any 62 i està en una escola de Manises: és una planxa tallada i oberta per moltes bandes, és la idea que jo tenia de Fuster, que obria camins pertot arreu i cadascú ha seguit el seu. Fuster, quan es farà la història d'ací a cinquanta anys, es veurà que ha estat un dels millors assagistes del món en el seu moment, un dels homes més lúcids que hi ha hagut a Europa.

—*¿Fuster és al País Valencià allò que Goethe als alemanys?*

—Sí, en la mesura que els alemanys tenen una renda per càpita vint o trenta vegades més gran que la nostra. I en la mesura que allà va ser la cort de Weimar-Saxònia, i ací, la cort de Sueca. Amb aquestes diferències. □

—Tampoc, el que passa és que estaria mal enquadrant. Sí, l'he llegit i l'he mirat més d'una volta per trobar alguna cosa, perquè és el primer que es va fer sobre el tema.

—*¿En quin estat es troba això del valencianisme polític?*

—Molt malament. Segurament hi ha hagut una mitificació d'algunes coses que no eren exactament així com nosaltres creïem. No tinc el pessimisme que té molta gent: les coses no van al ritme que havien d'anar i com voldríem que anassen. A nivell de llenguatge, allò que entenen per llenguatge els pintors, els artistes i els escriptors, està com estava. No podem oblidar que vivim en una societat capitalista que arrossega tots els tics del franquisme i té unes normes de joc. I, o jugues amb aquestes normes o no podràs exercir el poder: i si no guanyes el poder, no pots fer més que anar al cafè. Encara no s'ha fet un gran debat sobre això.

—*¿A què atribueixes l'ofensiva que*